

Almázia

Kultúrna príloha

Banská Štiavnica
Mesto kultúry 2019

16. august 2018
číslo 8.

samostatne
nepredajné

4 živly: Happy end po dvadsiatich rokoch

Druhá polovica minulého týždňa patrila v Banskej Štiavnici Letnému filmovému festivalu 4 živly. Festival jednoznačne patrí v našom meste k vrcholom kultúrneho leta, prináša zaujímavý kultúrny program v podobe hraných, dokumentárnych, animovaných i experimentálnych filmov a každoročne priťahuje množstvo návštevníkov. Okrem ponuky kvalitných filmových predstavení a sprievodných akcií je pre jeho účastníkov významnou devízou práve to, že sa festival odohráva v malebnom prostredí Banskej Štiavnice a za jeho 20 ročnú existenciu sa stal jej neoddeliteľnou súčasťou. Okrúhle výročie prináša príležitosť obzrieť sa späť a spomenúť si na významné momenty, ktoré festival formovali. Využila som príležitosť a stretla som sa s jeho organizátormi; tými, ktorí stáli pri jeho vzniku i tými súčasníkmi.

Zrod pred dvoma desaťročiami

S myšlienkou vytvoriť festival prišla Silvia Klasová, ktorá ho videla počas prvých desiatich ročníkov a neskôr stála za vznikom Detských 4 živlov. „Nápad organizovať 4 živly vznikol ako výsledok kombinácie lásky k mestu a lásky k filmu. Do Štiavnice som chodila od malička, za rodinou. Poznala som už podobné festivaly, napríklad v Uherskom Hradišti, takže mi prirodzene napadlo, že by sa takéto podujatie hodilo aj sem. Výsledkom bol prvý ročník festivalu ešte v jeho malej podobe. Potom to už išlo len ďalej a ďalej. V jeho začiatkoch som si sa-

mozrejme nevedela predstaviť, akú podobu nadobudne v budúcnosti. Po skončení každého ročníka som však vždy vedela, že ďalší rok v ňom budem určite opäť pokračovať.“

Banská Štiavnica a 4 živly

Vedenie festivalu počas jeho druhej dekády prevzala Daniela Chlapíková. Zásahu na jeho úspešnej, 20 ročnej existencii pripisuje práve tomu, že je situovaný v Banskej Štiavnici: „Som presvedčená o tom, že 50 až 70 % úspechu každého festivalu je lokácia. My sme sa do Štiavnice zamilovali ako študenti a vlastne sme odtiaľto už nikdy nechceli odísť. Festival nám dáva možnosť pravidelne sa sem vracieť a je to tak aj u našich návštevníkov, ktorým Štiavnica učarovala.“

Milníky

4 živly za 20 rokov svojej existencie prešli niektorými významnými zmenami, ktoré formovali ich dnešnú podobu. Festival kráča s dobou a progresívne využíva možnosti, aké mu prináša. Zároveň si zachováva svoje špecifické vlastnosti a filozofiu: ide o festival, ktorý sa v značnej miere venuje neformálnemu vzdelávaniu, okrem najaktuálnejších titulov ponúka aj vzácne archívne filmy, a zároveň je otvorený pre iné platformy a umelecké formy.

Jeden z impulzov, ktoré festival pozdvihol, prišiel zo strany Audiovizuálneho fondu. Ten v roku 2010 ponúkol možnosť profesionalizácie podujatiam, ktoré dlhodobo na Slovensku prezentovali film.

foto: 4 živly – Amfiteáter, zdroj: 4 živly

Vytvorili sa tak nové možnosti organizácie festivalu na profesionálnej úrovni.

Za dôležitú pre fungovanie festivalu Daniela Chlapíková považuje i podporu zo strany mesta a dobrú komunikáciu s oddelením kultúry: „Je dôležité poďakovať mestu a menovite Rastovi Markovi, pretože jedným z momentov, kedy festival nabral nový smer, nastal po jeho nástupe na čelo mestskej kultúry. Od začiatku projektu veril a obľúbil si nás, a môžem povedať, že s ním a oddelením kultúry máme veľmi dobrú komunikáciu.“

Kľúčovým pre existenciu a ďalšie pokračovanie festivalu bola úspešná digitalizácia kina. „Mesto sa rozhodlo túto modernizáciu vykonať na vysokej uvedomelej úrovni v podobe zachovania možnosti premietat 35 mm formát, a to nielen v kine Akademiak, ale tiež na Amfiteátri. Vtedy nastala pre Živly ďalšia etapa – možnosť premietat v obojživelnom kine. Digitalizácia vrátila kinu život a je peknou ukážkou, ako môže mesto zachrániť inštitúciu“, zdôrazňuje Daniela.

Komunitný festival

Osobitou vlastnosťou festivalu je jeho komunitný rozmer. Prostredníctvom Detských 4 živlov a workshopov aktívne vychováva i svojho detského diváka, ktorý sa naň postupne vracia ako divák dospelý. Vďaka tomu sa z neho stal festival rodinný a hlavne komunitný. S tým súvisí i jeho postupné rozširovanie. „Komunita stále narastá, pribúdajú do nej noví členovia, napríklad aj v podobe detí. Detský program kapacitne rozširujeme a to aj vďaka podpore mesta, ktoré nám poskytuje priestory v kultúrnom centre. Z roka na rok nám narastá počet účastníkov – to je dost podstatný znak vývoja 4 živlov za posledné roky,“ hodnotí Peter Gašparík, PR manažér festivalu.

Organizátori si však uvedomujú potrebu kapacitne festival ohraničiť, preto ho naďalej udržiujú v rámci komornosti, ktorú si jeho návštevníci obľúbili a je pre nich dôležitá.

Zuzana Paškayová

Rozhovor s Ivanom Slovenčákom a Marekom Galbavým – pedagógmi SPŠ Samuela Mikovíniho v Banskej Štiavnici

V každej prílohe Almázia venujeme priestor banskoštiavnickým umelcom a ich aktivitám. Tentokrát Vám prinášame rozhovor s pedagógmi umeleckých odborov na SPŠ Samuela Mikovíniho v Banskej Štiavnici, výtvarnými umelcami Ivanom Slovenčákom a Marekom Galbavým. Hlavnou témou nebude ich vlastná tvorba, ale pedagogická činnosť na strednej škole.

Marek Galbavý pochádza z Mankoviec. Absolvoval štúdium na Akadémii umení v Banskej Bystrici, kde získal doktorát a naďalej tam pôsobí ako odborný asistent a pedagóg. Venuje sa priestorovej tvorbe na katedre sochárstva ako asistent Doc. Saporu. Jeho hlavnou umeleckou témou sú priestorové médiá a ich intermediálne presahy. Na SPŠ Mikovíniho vyučuje počítačovú grafiku, 3D a 2D grafiku, na všetkých výtvarných odboroch, okrem štukatérstva a reštaurovania kníh.

Ivan Slovenčák sa narodil v Rimavskej Sobote. Vyštudoval Akadémiu umení v Banskej Bystrici a venuje sa maľbe. Pätnásť rokov pôsobí ako pedagóg na SPŠ Mikovíniho. Vyučuje propagačné výtvarníctvo a s ním súvisiace predmety, prax, navrhovanie a 2D grafiku.

V čom, okrem pedagogickej činnosti, vidíte svoj prínos pre školu?

MG: Naša škola má veľký potenciál. Dôležitý je určite prístup vedenia. Ak je vedenie otvorené a dáva istú slobodu v tom, ako prebieha práca so študentami, má to veľký prínos predovšetkým pre nich, pre možnosti tvorby, učenia sa remeslu a uvažovania nad výtvarnom. Študentov sa snažíme viesť k tomu, aby sa naučili vizuálne uvažovať.

Pridanou hodnotou je určite i to, že my obaja sme klasickí výtvarníci, a tak v našich postupoch nastáva zaujímavé prelínanie s novými technológiami. Ivan experimentoval v oblasti digitálnej maľby a technológií a túto skúsenosť dokázal odovzdať študentom. Ja sa rád zaoberám materiálom a pries-

foto: Anamorfóza, Zdroj: I. Slovenčák

torovým umením a v rámci 3D, ktoré vyučujem, vediem študentov k animácii a mappingu. Ukazujeme im rôzne prístupy, aby mali možnosť čo najviac skúsiť a spoznať.

IS: Darí sa nám cez Erasmus organizovať študentskú prevádzkovú prax v zahraničí. Najbližšie plánujeme takýto pobyt v Španielsku a v Írsku. Chodievajú do Nemecka. Zatiaľ boli všetci spokojní, na oboch stranách. Občas sa stáva, že študent v zahraničí zostane pracovať, v škole požiadajú o odklad a po roku sa vráti dokončiť štúdium.

Vedeli by ste zhodnotiť, aká je úspešnosť absolventov?

IS: Na propagačnom výtvarníctve, od prvých maturantov, vychádzala úspešnosť z toho, že sa absolvent uplatnil v odbore, ktorý vyštudoval, resp. zvolil si voľný smer alebo pokračoval na vysokej škole, na 80-85%. V každom ročníku sa nájdu úspešní študenti, ktorí pokračujú ďalej a uplatnia sa vo svojich odboroch. Za zmienku stojí ich uplatnenie v zahraničí, vo Švédsku, v Londýne či v Českej republike, kde mnohí z nich dnes vystavujú a majú tam vytvorené pracovné zázemie.

MG: Čo sa týka uplatnenia študentov, dá sa povedať, že sme úspešní. Mnohí pokračujú v štúdiu na vysokých školách, ďalší sa uplatnili v praxi. Je to možno aj vďaka širokému záberu štúdia výtvarných odborov, pri ktorom sa študenti

stretávajú s architektúrou, maľbou i priestorovým umením. Ich uplatnenie po absolvovaní odboru propagačné výtvarníctvo nemusí nastať len v reklamnej oblasti, ale i v ďalších odvetviach s výtvarným zameraním.

Ako ste spokojní s vybavením školy?

Za posledné roky sa zvýšila kvalita štúdia, vrátane technologického zabezpečenia. Dnes tu máme plnohodnotnú učebňu pre výtvarné odbory s možnosťou 3D tlače, scanovanie, fotenia, grafiky, animácie. Kvalita prác výrazne narástla. Na prijímacie skúšky prišlo skoro sto ľudí, takže zaznamenávame zvyšovanie záujmu o štúdium.

foto: Tienidlo – Lampa, Zdroj: I. Slovenčák

Prichádzajú na školu aj externisti z iných škôl, inštitúcií?

Snažíme sa o tento typ mobility, aby mali študenti možnosť vidieť, ako sa výtvarníctvu venujú ľudia inde. Aby nemali skúsenosť len s nami, keďže nás prioritne vnímajú ako pedagógov. Pozvali sme sem odborníkov na klasické grafické techniky a na grafický dizajn. Bola tu Katarína Czikorová z Masarykovej univerzity v Brne, pedagogička a odborníčka na grafický dizajn. S Heňom Žuchom plánujeme workshop zameraný na stereoskopi. Ide o technológiu, výsledkom ktorej je vytvorenie videa na báze 3D filmu.

V posledných rokoch sa škola v očiach verejnosti zviditeľnila aj vďaka organizovaniu svetelných festivalov a technike tzv. mappingu. Čo stálo za vznikom tejto aktivity a aké s ňou máte plány?

MG: Vznikla vďaka tomu, že rád vyťahujem študentov z učebni. Chodíme von do mesta fotiť, prezerať si plagáty a hodnotíme ich. Napríklad sme modelovali námestie v 3D. To bolo asi pred siedmimi rokmi. Veľmi som im chcel ukázať, že grafika nie je len sedenie za počítačom. Napadlo mi, že pomocou našich, celkom obyčajných projektorov, si môžeme v areáli Botaniky urobiť projekciu a jednoduchú animáciu. Študenti troch ročníkov mali pripraviť videá a spracovať ich pomocou technológie mappingu. Výsledkom bolo niečo ako garden party, kde sa mohli študenti zabaviť a naučiť používať novú technológiu. Postupom času som tieto aktivity začal kombinovať s Akadémiou umení, ktorá má väčší technologický potenciál, sú tam ľudia, ktorí sa tomu venujú. Vznikli z toho dva ročníky Illumination Festival. Robili sme to už šesťkrát, tento rok však, napriek úspechu, z rôznych praktických dôvodov a nechoty inštitúcií nepokračujeme.

Za rozhovor ďakujem.
Zuzana Paškayová

foto: Edmund Gwerk pri práci na veľkoformátovom oltárnom obraze "Zrýchvstanie" pre novostavbu evanjelického a.v. kostola v Pukanci. Gwerka v roku 1935 odfoťil Sergej Protopopov, Zdroj: Slovenské banské múzeum

Banská Štiavnica, moja večná inšpirácia

Písať o sebe je veľmi ťažká úloha. No písať o meste dáva krídla. Ale keďže moje mesto a ja sme jedno, pokúsim sa to skĺbiť. Pamäť sa resetuje a potom ako na javisku začnú vystupovať deje súčasné i tie dávno minulé. Majú svoje príbehy a zašifrované tajomstvá i krehké spomienky, ktoré navždy ostanú v záhyboch pamäte.

*Môjmu životu vtláčili pečať
tíne Trojice a Starého
zámku, kde som urobila
prvé kroky, snívala sny
budúcnosti, prežila svoju
mladosť...*

Bolo to v dobe, keď duch štiavnických škôl vládol mestu, a aj ho ovládal, a dvere do ozajstného života sme sa ja a moji vrstovníci chystali roztvoriť dokorán. Ešte sme netušili, že existujú bezpečnostné retiazky ani zadné dvierka. A tak sme všetko riešili priamočiaro. Víťazstvá mali zázračnú chuť. Mnohí sme neskôr zmenili stratégie, ale v každom jednom z nás, hoci máme už sedem krížikov na chrbte, ostala iskra mladosti, ktorá onehdy dokázala zapalať aj suchú trávu.

Almázia

Špeciálna príloha pri
príležitosti kandidatúry
Banskej Štiavnice na titul
Mesto kultúry 2019.

Zodpovedný redaktor:
Zuzana Paškayová

Autori príspevkov:
Z. Paškayová,
O. Kuchtová

Návrh designu: I. Palečková,
Grafické spracovanie: M. Sisková

Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica.
Samostatne nepredajné.

Trojica bola pupkom nášho sveta. Boli sme deti a vtedy aj toto námestie bolo pre nás detským rajom, bolo všetkým. Bolo našim ihriskom, našim javiskom i hľadiskom, v zime zjazdovkou či sánkarskou dráhou od Lackovej krčmy, ináč rodného domu Deža Hoffmana, najslávnejšieho fotografa Beatles a svetových celebrit, popred lýceum, až k Deutschovmu domu.

A na jar, keď sa začal topiť sneh, to boli naše Benátky, ale aj rieka, po ktorej sme splavovali triesky ako plte na Váhu, a na špagátiku uviazané prvé bakelitové vrchnáčky od mlieka, predstavujúce lode na Dunaji.

*V oknách domov
krvavočervené muškáty
v lete, mrazivé kvety od
výmyslu sveta v zime.
Kvetinový parčík za súsoším
Trojice a štiavnické dámy
s klobúkmi a bielymi
háčkovanými rukavičkami...*

Takú vidím Štiavnicu dodnes. Cez sito času prepadli desaťročia a diablovo znamenie z roku 1948 i jeho nositelia, ktorí túto smutnú a krutú pochodeň neúnavne niesli celou totalitou, sa podpísalo pod stav celého Námestia svätej Trojice. Hovorilo sa mu vtedy Námestie slobody, hoci od tohto významu malo veľmi ďaleko. Veď sme sa nemohli ani slobodne rozhodnúť, či tam ostaneme a či odídeme. Boli sme vyhnaní a Trojica umrela a je polomŕtva dodnes. Srdcu mesta udáva rytmus vrčanie smradiacich áut, nie deti a ani korzujúce dámy s pánmi. Trojica je pomníkom úžasnej histórie i jej súčasnej mizérie. Nuž, nič netrvá večne. Obnovené fasády bývalých palácov si pýtajú viac a ja verím, že raz to opäť dostanú. Lebo Štiavnica je fenomén. Fenomén časov minulých, ale i súčasných.

Vlečiem so sebou pomyselnú káru, naloženú spomienkami. Sem tam sa zastavím, sadnem k nej

foto: Trojica mojej mladosti,
Zdroj: O. Kuchtová

a prehrabávam sa ako v hŕbe papierov. Dáku niekedy vytiahnem, ako napr. túto: Vždy ma v detstve lákala veža Starého zámku. Nuž, ale ako do nej, keď ju strážil nekompromisný Palo Bobok?

*To miesto pod dvojkřížom
bolo ako maják, ktorý ma
neodbytné priťahoval ako
blúdiaceho námorníka. Vždy
som si predstavovala, že tam
hore je poklad.*

Veď prečo by ju ináč strážili? Raz sa podarilo pána Boboka odlákať od vchodu a ja s mojimi kamarátkami sme vzali nohy na plecia a po dvoch schodoch naraz sme to vzali rovno až hore. Síce bez dychu a s malou dušičkou, ale predsa sme vyfrčali popri zvonoch a zastali až hore. Pocit úspešného objaviteľa a najšťastnejšieho človečika na svete sa nedal ani opísať. Aké však bolo moje sklamanie, keď som tam miesto tajomstva a pokladu našla obrovské hŕby holubieho trusu, ktorého neznesiteľný zápach cítim dodnes. A práve jemu vďačím za to, že som musela vykloniť hlavu, aby som sa nadýchla. A vtedy sa to stalo! Pohľad na mesto z tej výšky ma ohromil a ja som pochopila, že toto je to tajomstvo. Pohľad, ktorý navždy zmenil moje vnímanie sveta. Po prvýkrát som videla svet pod sebou v nových súvislostiach a perspektívach. Doslovne i obrazne. Dlhो predlho sa mi odvtedy snivalo, že lietam ponad Trojicu aj sta-

rozámockú vežu. Detská optika má svoje obmedzenia, a mňa predsa len zaviala až do ďalekých Himalájí.

Život v tomto meste nie je ľahký. Ba povedala by som, že

kto je fajnovka bez vzťahu k nemu, asi si len ťažko zvykne. Tu sa chodí alebo do kopca alebo z kopca; prechádzku po rovinke tu nezažijeme.

*A predsa tu ľudia radi
žijú a pracujú v symbióze
s prírodou už dlhé stáročia
a dlhé stáročia určite ešte
budú...*

Skoro denne sa túlam ulicami, štvieram po nespočetných schodoch, obchádzam záhumnia aj tajchy. Spoznala som všetky jeho pamiatky, cintoríny, pomníky a pamätne tabule, ktorých je veru hodne; veď tu v minulosti pôsobil výkvet uhorskej a neskôr slovenskej inteligencie – banskí odborníci, profesori baníckej a lesníckej akadémie i odborných škôl, spisovatelia, básnici, maliari i významní podnikatelia – obchodníci a remeselníci.

Vždy uprostred búrok života často hľadáme oporu. Tak ako mladý stromček pred vetrom. Pre jedného je to rodina, pre iného priatelia či najbližší susedia. Mojou oporou je okolitá čarovná príroda, lesy, štiavnické tajchy, akým široko ďaleko páru niet. Z nich čerpám energiu i inšpiráciu. Je to nerozlučný vzťah, spečatený pred oltárom štiavnického neba a zeme, do ktorej sa raz väčšina Štiavničianov vráti a vrátim sa aj ja.

Zatiaľ však vivat Štiavnica, mesto histórie i budúcnosti, vivat Mesto kultúry 2019!

Pre Almáziu spomínala
a napísala pani Oľga Kuchtová